

Az utóbbi két évben, az 1953 júniusi határozatok után íróink, művészeink, kulturális intézményeink dolgozói sokat beszéltek, írtak a kultúra demokratizálásáról. A Népművelési Minisztérium is legfontosabb tennivalói közé sorolta ezt a feladatot. A cél persze nem volt új. Kezdetől fogva ott szerepelt pártunk programjában. Állami szerveink, elsősorban a Népművelési Minisztérium addig is nagy sikereket ért el a cél megvalósításában. Mégis helyes volt újra hangsúlyozni ezt a feladatot, mert kulturális intézményeink, kultúrotthonaink, könyvtáraink munkájában egyre több „kincstári vonás” mutatkozott.

Több mint két év munkájára visszatekintve, sajnos nem mondhatjuk, hogy az akkori hibákat időközben kijavítottuk. Sokkal több könyvet, főleg ifjúsági könyvet adtunk ki ugyan, néhány millióval nőtt a könyvtárainkból kikölcsönzött könyvek száma, tízmilliókkal nőtt a mozilátogatók száma, sokkal többen járnak színházba, hangversenyre, kiállításokra, mint azelőtt.

De nem hajtottuk végre kellő elvi szilárdsággal, következetességgel feladatunkat. Liberálisak voltunk, nemegyszer az elvi igényesség tekintetében, az új művek elbírálásában. Nem ellenőriztük, milyen kultúrát közvetítenek műsorszolgáltató szerveink, nem vizsgáltuk meg, milyen igény kielégítését, milyen osztályok kulturális ellátását helyezik előtérbe. Az állami irányítás meggyengült. A liberalizmus tág kapukat nyitott a régi rossz kultúra befolyásának, a burzsoáz szemétknek. A kultúra demokratizálását állami intézményeink nem egy vezetője úgy értelmezte, hogy a gyakorlatban lemondott az irányításról, szabad teret engedve a legkülönbözőbb kezdeményezéseknek. Ezen a részen hatoltak be a burzsoáz kultúra hívei is, a jobboldali elhajlók is. A kultúra demokratizálására hivatkozva azt követelték, hogy adjunk mindenkinek „szája-íze szerinti” kultúrát, minden meghatározott cél nélkül. Így akadályozták világnézetünk térhódítását, pártunk politikájának népszerűsítését, a szocialista realizmus megismosodását, és azt is, hogy dolgozó népünkhez eljussanak az új, kultúra értékei. A jobboldali törekvések képviselői a kultúra demokratizálásán nem a szocialista kultúra felkarolását, hanem a polgári kultúra restaurálását értették. Nem az élenjárókra kívántak támaszkodni a kulturális

Budapestre vonatkozó ujságcikkek		Osztályozás	
Szerző: <i>Non György</i>		Tárgy: <i>655. 4.</i>	
Cím: demokratizálásáról		Hely: <i>645</i>	
Cím: A kultúra		Idő: <i>645</i>	
Forrás: <i>hatalm. lap</i>		Személy: <i>645</i>	
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)

tömegmozgalomban, hanem azokra, akik visszafelé sandítanak.

Azok, akik a kultúra demokratizálásának jelszavából a legutóbbi években fegyvert kovácsoltak a párt- és az állami vezetés ellen, a központi vezetőségi határozatok megjelenése után azt állították, hogy ezután a „rólunk — nélkülünk” döntések időszakát következik. Nincs igazuk. A Központi Vezetőség határozatai megteremtették az együttműködés elvi-politikai alapját. Az írók és művészek elfogadták, magukévá tették a határozatokat, s ezek szabják meg az állami szervek munkáját is. Sajnos, közös elvi-politikai alapról eddig nem mindig beszélhettünk, sokszor két malomban öröltünk. Ez volt az együttműködés legfőbb akadály.

Könyvkiadóink nem vehették figyelembe az Irószövetség „olvasóbizottságának” javaslatait, mert a bizottság válogatás nélkül kiadásra javasolta az általa elbírált műveket. Színházi Főosztályunk nem vehette figyelembe az Irószövetség dramaturgiai szakosztályának javaslatait, mert ott az elv uralkodott, hogy mutassunk be minden darabot, a rossz majd megbukik (hogy egy ilyen „bukás” milyen károkat okozhat a közönség körében is és a szerzőnek is, nem érdekelte a régi dramaturgiai szakosztály hangadót). Így nem lehetett jó együttműködést megvalósítani. Az állami szervek és az írók, művészek csak a pártosság elvi alapján működhetnek együtt.

Az állami szervek maguk sem

voltak mentesek a hibáktól. Nem tudták elfogadhatóan megmagyarázni az íróknak, a művészeknek a művekben kifogásolt hibákat. Sokszor nem is tartották ezt fontosnak. Nem adtak segítséget a hibák kijavításához és nemegyszer súlyosan sértették az írók, művészek önértékét. Az is súlyos hiba volt, hogy állami szerveink nem értékelték kellőképpen az alkotások irodalmi, művészi értékét. Megelégedtek a politikai értékeléssel, aminek az lett az eredménye, hogy a politikai öklejtés tekintetében megfelelő, de nem művészi, sematikus alkotások előnyös helyzetbe kerültek.

E hibákon sürgősen javítanunk kell. De az állami irányítás, még ha kijavítjuk is ezeket a hibákat, nem nélkülözheti az írók, művészek tanácsait, segítségét. Hogy ez hathatós legyen, ahhoz elsősorban az kell, hogy a szövetségek számolják fel soraikban a jobboldali nézeteket, az opportunista félreállást, az elméleti viták lebecsülését. A KV-határozat óta egy sor jel arra mutat, hogy szövetségeink megindultak ezen az úton. Biztosak vagyunk, hogy ennek eredményeképpen megjavul a dramaturgiai tanácsok, a művészeti lektorátusok munkája is. Meg fog szünni egymás műveinek kritikátlan feldicsérése, a pártosan bírálók lejáratása, „az egységfront” minden művédelmében az állami elbíráló szervekkel szemben, melyeknek nemegyszer magukra hagyatva kellett védeniük a nép, a közönség érdekeit a káros, színvonalatlan művekkel szemben. Így érvényesül majd az írók,

művészek jogos követelése, hogy ro- luk, műveikről ne nélkülük döntsene- nek. A pártos íróknak, művészeknek a jövőben még több joga, kötelessége hallatni szavát és érvényt szerezni javaslatainak. A párttal szemben álló, népünknek háttáfordító író, művész maga fosztja meg magát et- től a jogától.

A kultúra demokratizálásának alapvető követelménye az iro- dalom, a művészet alkotásainak el- juttatása a dolgozó tömegekhez. Ha csak a mennyiséget nézzük, büszkék lehetünk ezen a területen elért ere- dményeinkre. De a mennyiségi vizsgá- lat nem ad hű képet itt sem. A kul- turális szolgáltatás tartalmát tekint- ve, meg kell állapítanunk, hogy még nem sikerült színvonalas ifjúsági re- gényekkel kiszorítanunk az erkölcs- telen ponyvát a fiatal olvasók köré- ből. A mozik, színházak, rendezvé- nyek műsorában a könnyebb fajsúlyú műveket még mindig előnyben része- sítik. A kispolgári szellemet árasztó kabarétréfák és régi népszínművek még ma is elárasztják kultúrotthon- naink színpadjait.

A kultúra demokratizálását sokan úgy értelmezték, hogy át kell térni a silányabb művekre, műsorokra. Jellemző erre a budapesti József Attila Színház példája. Azért hoztuk létre, hogy a külső kerületek dolgo- zóival megkedveltesse a színházat. A József Attila Színház vezetősége fél- reértette feladatát. Azt hitte, hogy a külvárosokban „másodosztályú” kul- túrát kell adnia. Még kiváló írók da- rabjaiból is a kevésbé sikerülteket tűzte műsorára a színház. Előfordul

ez a helytelen felfogás és gyakorlat más színháznál, mozinál is. Pedig nem igaz, hogy dolgozóink nem sze- retik a színvonalas, az igazi művé- szetet. Sokáig azt hallottuk, hogy a komoly zenének nálunk nincs sok kedvelője. Erre a többi között ráca- fol az *Operák könyvének* nagy ke- letje is. Azt is sokszor hallottuk, hogy

olvasóink nem szeretik a költemé- nyeket. Ez sem igaz. A szavaloéstek iránt például várakozáson felüli ér- deklődést tapasztalunk. Egyesek olyan állításokat is megkockáztatnak, hogy olvasóink nem szeretik a so- cialista-realista regényeket, filmeket, színdarabokat, festményeket stb. A té- nyek, a számadatok az ellenkezőjét bi- zonyítják. Igaz, hogy a közönség egy része a deklasszált elemekből kerül ki, igaz, hogy helyenként erősen ér- vényesül a kispolgári ízlés, s hogy olykor munkások is idegenkednek eszmei és művészi szempontból igényes alkotásoktól. De az is igaz, hogy intézményeink, vállalatunk egyes vezetői azt hiszik, hogy ezek igényében nyilvánul meg a „nép akarata”. Nem törekszenek arra, hogy az öntudatos dolgozók, az új közönség igényét elégítsék ki, hogy velük csináljanak telt házakat. Pe- dig az új közönség meghódításában a legjobb művek, s ezek közül is mindenekelőtt a mai életünket tükröz- ző szocialista-realista művek tes- zik a legjobb szolgálatot. Helyes a kultúra értékeinek népszerűsítésében a „didaktikai” szempontok figyelem- be vétele. De ez nem jelentheti azt, hogy az új közönségnek, munkások- nak, parasztnak gyengébb műve-

ket adunk. Ellenkezőleg, a legjobbal kell kezdeni, ha gyors és jó eredményt akarunk elérni. „A mi munkásaink és parasztjaink — írta Lenin — egyáltalán nem hasonlítanak a római lumpenproletariátusra... többet érdemelnek, mint látványosságokat. Jogot szereztek az igazi, nagy művészetre.”

Milliók tevékeny részvétele nélkül nem képzelhető el a kultúra demokratizálása. Kulturális intézményeinknek eleven tömegmozgalomra kell támaszkodniuk. Kulturális intézményeink vezetői sokszor „hivatali” munkának tekintették feladatukat és nem törekedtek arra, hogy társadalmi mozgalmat szervezzenek intézményeik körül. Voltak olyan törekvések, amelyek falun a gazdakörök, olvasókörok, városban pedig különböző polgári egyesületek feltámasztásával kívántak kulturális tömegmozgalmat teremteni. Megfeledkeztek arról, hogy vannak nekünk százezres tömegszervezeteink, a szakszervezetek, a DISZ, a Magyar-Szovjet Társaság, az MNDSZ, az Ismeretterjesztő Társulat stb., melyek alkalmasak arra, hogy az új kultúra terjesztőivé váljanak. Csak az utóbbi időben kezdtük el a közös munkát ezekkel a tömegszervezetekkel és máris szép eredményeket értünk el.

Kulturális intézményeink megtalálják a tömegszervezetekben a számukra nélkülözhetetlen társadalmi támaszt, tömegszervezeteink nevelőmunkája pedig hatékonyabbá, színesebbé, vonzóbbá válik annak a segítségnek eredményeképpen, amelyet kulturális intézményeinktől és vezetőiktől kapnak. A szoros kapcsolat kiépítése tömegszervezeteinkkel hasznos azért is, mert így a felső tanácsi, állami szervek irányító, ellenőrző munkája mellett megvalósul az a társadalmi ellenőrzés is, ami nélkülözhetetlen feltétele intézményeink jó munkájának és fontos követelménye a kultúra demokratizálásának.

Ma, amikor előbbre akarunk lépni a kultúra demokratizálásának útján, kijavítva az elkövetett hibákat, abból a lenini tanításból kell kiindulnunk, hogy az új kultúra nem jön létre magától. Az új kultúra csak milliók tudatos tevékenységének gyümölcse lehet. Az új kultúra csak harcban győzhet, szívós, hosszú ideig tartó harcban a maradi nézetekkel és képviselőikkel. Demokrácia az új kultúrát létrehozó millióknak — következetes harc a kizsákmányolók és „kultúrájuk” ellen — ez a kulturális forradalom sikerének feltétele.

Non György